

KÖZÉPUTAS KIÁLTVÁNY

A tudományok fejlődnek, de néha visszaléphetnek. Ez igaz a közgazdaságtanra is. A II. világháború végén a fő bevezető közgazdaságtan tankönyvek elvesztették életerejüket és magyarázó erejüket. A természet viszont irtózik az ürességtől. Ennek a tankönyvnek 1948-ban jelent meg az első kiadása, mint Samuelson KÖZGAZDASÁGTAN-a. Ez vezette be a makroökonómiát egyetemeinkre és a közgazdaságtan oktatásának zsinórmértékeként szolgált a mindinkább globalizált világban.

Persze a gazdaság és a közgazdaságtan is nagymértékben megváltozott az eltelt évek során. Ennek a tankönyvnek – amely Samuelson– Nordhaus KÖZGAZDASÁGTAN-ává alakult – az egymást követő kiadásai dokumentálták a világgazdaságban bekövetkező fokozatos változásokat, és pontosan bemutatták a legfrissebb közgazdasági gondolatokat, amelyek a tudományág fejlődésének határán bukkantak fel.

Meglepetésünkre ez a tizenkilencedik kiadás lehet az egyik legfontosabb az összes átdolgozás közül. Ezt középutas kiadásnak neveztük el. A mű a vegyes gazdaság értékét hirdeti – egy olyan gazdaságét, amely a piac kemény fegyelmét ötvözi a pártatlan kormányzati felügyelettel.

A középutasság ma életbevágó, mivel a globális gazdaság szörnyű mélységbe süllyedt, amely talán rosszabb, mint bármely ciklikus visszaesés az 1930-as évek nagy válsága óta. Sajnos sok tankönyv túl messze kóborolt el az önelégült libertarianizmus felé. Bekapcsolódtak a szabadpiaci pénzügyek dicsőítésébe, támogatták a szabályozás lebontását és a felügyelet megszüntetését. Ezek ünneplése keserű gyümölcsöt termelt az irracionálisan túlburjánzó ingatlan- és részvénytőzsdéken, amelyek összeomlása a jelenlegi pénzügyi válsághoz vezetett.

Az általunk mutatott középút nem szándékozik eltéríteni hitétől az olvasót. Mi elemzők vagyunk és nem hitbéli vezetők. Nem az ideológia szülte centrista irányvonalunkat. Tényeket és elméleteket vizsgálunk meg, hogy kimutassuk a Hayek- és Friedman-féle libertarianizmus vagy a marxista-leninista bürokratikus kommunizmus következményeit. Ezután minden olvasó szabadon kialakíthatja saját legjobb felfogását az etikai elvekről és értékítéletekről.

Áttekintve a területet, helyzetértékelésünk a következő: a gazdaságtörténet azt igazolja, hogy sem a szabályozatlan kapitalizmus, sem a túlszabályozott központi tervezés nem tudja hatékonyan megszervezni a modern társadalmat.

A baloldal és a jobboldal ostobasága egyaránt a középutra terel minket. A múlt század derekán széles körben hódított a szigorúan irányított központi tervezés, de már felhagytak vele, miután stagnálást és elégedetlen fogyasztókat eredményezett a kommunista országokban.

Mi is volt pontosan a szolgasághoz vivő út, amelytől Hayek és Friedman óvott minket? Ők a társadalombiztosítás, a minimálbér, a nemzeti parkok, a progresszív

---

Paul A. Samuelson élete végéig dolgozott Közgazdaságtan című munkáján, aminek utolsó kiadásaiban szerepelt az úgynevezett centrista kiáltvány. A téma érdekessége és aktualitása miatt közöljük ezt a részletet Misz József fordításában. Az itt szereplő fordítás a 19. angol nyelvű kiadás alapján készült el. Az Akadémiai Kiadó hozzájárult, hogy a 2011-ben magyarul is megjelenő mű előkészületi stádiumába az olvasók betekintést nyerhessenek.

adózás, a környezetet megtisztító vagy a globális felmelegedést lassító kormányzati szabályozás ellen érveltek. A gazdag társadalmakban élő emberek nagy többsége támogatja ezeket a programokat. Az ilyen vegyes gazdaságokban egyaránt érvényesül a jog uralma és a versengés korlátozott szabadsága.

A következő oldalakon áttekintjük a közgazdaságtan középutas megközelítését. Kína, India, Latin-Amerika és a felemelkedő társadalmak diákjainak milliói keresik a gazdasági bölcsességet ezeken a lapokon. Feladatunk a legfrissebb és legjobb közgazdasági gondolkodás bemutatása, a modern vegyes gazdaság logikájának leírása, de bal- és jobboldali kritikuszainak is mindig méltányosan ismertetjük a nézeteit.

Kiáltványunk viszont egy lépéssel továbbmegy. Azt állítjuk, hogy a középút is korlátok között vezet. Ismereteink ugyanis végesek, és a társadalom erőforrásai úgyszintén korlátozottak. Tudatában vagyunk jelenlegi súlyos helyzetünknek is. Látjuk, hogy a szabadjára engedett kapitalizmus a jövedelem és a vagyon fájdalmas egyenlőtlenségét eredményezte, a kínálatoldali fiskális doktrínák pedig nagy költségvetési hiányra vezettek. Nem feledhetjük, hogy a modern pénzügy fontosabb innovációi egy szabályozatlan rendszerben működve dollártrilliókra rúgó veszteségeket okoztak, és számos tiszteletre méltó pénzügyi intézményt döntöttek romba.

Csak úgy érhetjük el, hogy a globális gazdaság visszatérjen a teljes foglalkoztatáshoz, és a haladás gyümölcseiből egyenlőbb legyen a részesedés, ha visszakormányozzuk társadalmainkat a korlátok között vezető középútra.

2009. február

PAUL A. SAMUELSON